

120 WALL STREET
NEW YORK, NY 10005
917-637-3600 • 917-637-3666 (FAX)
www.reproductiverights.org

27. augusta 2003

Vladimír Palko, Minister vnútra

Rudolf Zajac, Minister zdravotníctva

Vážení páni ministri Palko a Zajac,

týmto listom si Vás dovoľujeme informovať o zlyhaní slovenských vyšetrovacích orgánov spravodlivo a nezávisle prešetriť prípady násilných a vynútených sterilizácií na východnom Slovensku a nerešpektovaní rozhodnutia súdu jednou nemocnicou vo veci prístupu pacientiek a ich splnomocnených zástupcov k zdravotnej dokumentácii, ktorý bol vydaný nedávno.

Vyšetrovanie

Slovenská vláda ubezpečila medzinárodnú komunitu, že trestné vyšetrovanie prípadov násilných a vynútených sterilizácií prebieha v duchu spravodlivosti a objektívnosti a že sa nebude pokračovať v trestnom stíhaní autoriek správy „*Telo i duša*“. Predstavitelia slovenskej vlády vyslovili tento prísľub vo svojom prehlásení pred Výborom pre ľudské práva OSN dňa 18. júla 2003 v Ženeve, na seminári o Rámcovom dohovore o ochrane národnostných menšín v Bratislave dňa 8. júla 2003, pred EU - slovenským prístupovým výborom dňa 7. júla 2003 v Bratislave a pred Parlamentným zhromaždením Rady Európy dňa 23. júna 2003 v Štrasburgu.

Napriek týmto uisteniam, prístup slovenských orgánov činným v trestnom konaní pri vyšetrovaní prípadov násilných a vynútených sterilizácií nie je objektívny a efektívny. Vyšetrovanie je problematické z dvoch hlavných dôvodov. Jedným z dôvodov je skutočnosť, že vyšetrovatelia naďalej pokračujú v zastrášaní vypočúvaných žien hrozbami trestného stíhania pre trestný čin krivého obvinenia a tie ženy, ktoré otehotneli ako maloleté sú zastrášané hrozbou obvinenia ich partnerov podľa ustanovenia § 242 trestného zákona z trestného činu sexuálneho zneužívania. Druhým dôvodom nedostatku efektívneho a spravodlivého vyšetrovania je skutočnosť, že vyšetrovatelia nevenujú pozornosť problematike *informovaného súhlasu*: výsluchy sú výhradne zamerané na zistenie, či pacientky podpísali tlačivo so súhlasom na vykonanie sterilizácie a či existovali zdravotné indikácie pre sterilizačný zákrok.

Zastráňovanie

Počas výsluchov jednotlivých rómskych žien, ktoré sa uskutočnili v dňoch 13. a 14. augusta 2003 na policajnej stanici v Spišských Vlachoch a Krompachoch, boli ženy vyšetrovateľmi dôrazne upozornené, že budú stíhané za krivé obvinenie, ak sa obvinenie z násilnej sterilizácie preukáže ako nepravdivé. Navyše ženy, ktoré boli tehotné pred dovŕšením 15-teho roku veku boli upozornené, že ich partneri budú trestne stíhaní za sexuálne zneužívania podľa ustanovenia § 242 trestného zákona (od začiatku vyšetrovania na počiatku roku 2003, vyšetrovatelia vypočúvajú partnerov tých žien, ktoré nemali ešte 15 rokov, keď otehotneli). Okrem toho, rómske ženy z Bystran ani len neboli písomne informované o konaní výsluchu dňa 13. augusta 2003 v Spišských Vlachoch: polícia

jednoducho prišla do osady a povedala ženám, že musia okamžite prísť na policajnú stanicu, kde sa bude konať výsluch.

Zastrašovanie počas výsluchov a spôsob, ktorým polícia zabezpečila účasť žien na výsluchoch na policajnej stanici sú formou zastrašovania, ktoré ponizuje ženy, ktoré sa stali obeťami trestného činu. Takéto zastrašovanie môže viesť k falošnej svedeckej výpovedi a vyústiť do chybného vyšetrovania a odoprenia spravodlivosti. Správanie sa vyšetrovateľov je v rozpore s medzinárodným právom, trestným právom a ľudsko-právnymi štandardami, obzvlášť s Kódexom OSN pre výkon právomocí orgánov činných v trestnom konaní, Deklaráciou OSN o základných princípoch spravodlivosti pre obeť trestných činov a zneužitia moci, Deklaráciou OSN o odstránení násillia voči ženám, Medzinárodným paktom o občianskych a politických právach, Európskym dohovorom o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, Európskym dohovorom o ľudských právach a Európskym dohovorom o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie. Dôrazne žiadame, **aby slovenská vláda zabezpečila vyšetrovanie takým spôsobom, aby v ňom boli zaručené občianske a politické práva vypočúvaných.**

Informovaný súhlas

V prípadoch, kde rómske ženy podpísali domnelý súhlas s vykonaním sterilizačného zákroku sa neskúma, za akých okolností k podpisu došlo. Výsluchy sa naďalej zameriavajú na to, či pacientka podpísala súhlas alebo nie a či u nej existovali zdravotné indikácie na vykonanie sterilizácie. Vyšetrovatelia musia byť informovaní, že podpis *de facto* nie je dôkazom plne informovaného súhlasu a že neexistuje zdravotná indikácia pre vykonanie sterilizácie bez informovaného súhlasu pacientky. **Vyzývame vyšetrovateľov, aby zistili, či pacientky dali dobrovoľný a informovaný súhlas**, predovšetkým či: pacientky požiadali o vykonanie sterilizácie na základe ich slobodnej a dobrej vôle, či s pacientkami boli dostatočne dobre konzultované všetky možné riziká a výhody sterilizácie a jej alternatívy, vrátane informácie o nezvratnosti stavu po sterilizácii, stav v akom pacientka bola pri poskytovaní informácií o sterilizácii a pri podpísovaní súhlasu s jej vykonaním, či informácie boli poskytnuté spôsobom a jazykom zrozumiteľným pre konkrétnu pacientku a či pacientke bol poskytnutý dostatočne dlhý čas na zváženie všetkých informácií a poradení sa s inou osobou.

Pokračovanie vo výsluchu autoriek správy *Telo i duša*

Okrem toho, v júni 2003 predstavitelia slovenskej vlády prehlásili, že sa nebude pokračovať v trestnom stíhaní autoriek správy *Telo i duša*. Napriek tomuto prehláseniu vyšetrovatelia pokračujú vo vypočúvaní jednej z autoriek správy. Dňa 20. augusta 2003 vyšetrovatelia vypočúvali pani Barboru Bukovskú, jednu z autoriek správy *Telo i duša*, a pani Vieru Kusendovú, jednu z organizátoriek terénneho výskumu, ktorý zhromažďoval podklady pre správu. Výsluch bol výhradne zameraný na zistenie, kde bola správa napísaná a na úmysel, ktorý autorky pri písaní sledovali. Vyzývame vyšetrovateľov aby nepokračovali vo vypočúvaní autoriek správy *Telo i duša*, a aby rešpektovali článok 15 Správy Výboru OSN pre ľudské práva o dodržiavaní ľudských práv na Slovensku, ktorá bola vydaná 5. augusta 2003. Výbor pre ľudské práva konštatuje, že „členský štát (Slovensko) má zabezpečiť, že ustanovenia trestného práva nebudú používané spôsobom, ktorý znemožňuje

120 WALL STREET
NEW YORK, NY 10005
917-637-3600 • 917-637-3666 (FAX)
www.reproductiverights.org

PORADŇA
PRE OBČIANSKE A ĽUDSKÉ PRÁVA

jednotlivcom využívať slobodu prejavu, nehovoriac o tom, že o to viac by toto právo nemalo byť upierané ochranou ľudských práv pri nezávislom výskume a publikovaní jeho výsledkov“.

Prístup k zdravotnej dokumentácii

Dňa 21. augusta 2003 odmietol primár pôrodnice FNsP J.A.Reimana v Prešove splnomocnenej zástupkyňi pacientiek nahliadnuť do ich zdravotnej dokumentácie napriek rozhodnutiu Okresného súdu v Prešove, ktoré sa stalo právoplatné dňa 14. augusta 2003, a ktoré ukladá Nemocnici povinnosť umožniť splnomocnenej zástupkyňi pacientiek nahliadnuť do ich zdravotnej dokumentácie (pozri priložené rozhodnutie). Primár pôrodnice splnomocnenej zástupkyňi oznámil, že má príkaz od riaditeľa Nemocnice neumožniť zástupcom Poradne nahliadnutie do zdravotných dokumentácií. Toto nariadenie riaditeľa teda absolútne nerešpektuje rozhodnutie súdu. Riaditeľ Nemocnice v Prešove nebol ochotný stretnúť sa so zástupkyňou Poradne, ale telefonicky ju informoval o tom, že za žiadnych okolností jej neumožní nahliadnuť do zdravotných dokumentácií, pretože Nemocnica sa riadi jeho pokynmi a nie rozhodnutiami súdu. Pacientky tak nemajú prístup k spravodlivosti, napriek právoplatnému rozhodnutiu súdu. **Vyzývame preto slovenskú vládu, aby požadovala od nemocníc rešpektovanie rozhodnutia súdu.**

Neschopnosť orgánov činných v trestnom konaní, ktorá spôsobuje, že vyšetrovanie neprebíha spravodlivým spôsobom, a odmietanie práv pacientov na prístup k ich zdravotnej dokumentácii je v rozpore nielen s platným slovenským právnym poriadkom, ale je i v rozpore aj s medzinárodným právom a európskymi štandardami ľudských práv, ktoré sa Slovenská republika zaviazala dodržiavať podľa Ústavy a záväzkov, ktoré musí splniť pri vstupe do EU. **Vyzývame slovenskú vládu, aby rešpektovala zákony a realizovala záväzky, ktoré dala medzinárodnému spoločenstvu.**

S pozdravom,

Christina Zampas
Právna poradkyňa pre Európu
Centrum pre reprodukčné práva

Barbora Bukovska
Výkonná riaditeľka
Poradňa pre občianske a ľudské práva

cc: Maud de Boer-Buquicchio, zástupkyňa generálneho tajomníka, Rada Európy
Pal Csáky, Podpredseda vlády pre európsku integráciu, ľudské práva a menšiny
Ranier Hofmann, prezident Poradného výboru k Rámcovému dohovoru o ochrane národnostných menšín, Rada Európy
Eric van der Linden, veľvyslanec, Delegácia EU
Alvaro Gil-Robles, zmocnenec pre ľudské práva, Rada Európy
Milan Hanzel, Generálny prokurátor, Slovensko
Christine McCafferty, poslankyňa, Parlamentné zhromaždenie, Rada Európy
Dirk Meganeck, DG pre rozšírenie, Európska komisia
Barbara Nolan, vedúca odboru, Antidiskriminácia, DG pre pracovné a sociálne záležitosti, Európska komisia
Klara Orgovánová, splnomocnenkyňa vlády pre záležitosti rómskych komunit, Slovensko
Erika Schlager, poradkyňa, Helsinská komisia USA

120 WALL STREET
NEW YORK, NY 10005
917-637-3600 • 917-637-3666 (FAX)
www.reproductiverights.org

Jan Werisma, poslanec EU Parlamentu
Steven Wagenseil, Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe
Ina Zoon